УДК 63.3(2)613(4Беи)
ББК 947.084.63(476)
Ш678

Друкуецца па рашэнні рэдакцыйна-выдавецкага савета БДПУ імя М. Танка

Рэцэнзент У. І. Навіцкі, доктар гістарычных навук, прафесар

Шкуцько Л. Л., Сакалоў М. М.
Ш678 Яўрэйская нацыянальная культура як частка сістэмы народнай асветы на Беларусі ў 1920—1930-я гады: Вучэб. дапам. — БДПУ імя М. Танка, 2001. — 30 с.

У дапаможніку на прыкладзе становішча яўрэйскай нацыянальнай адукацыі раскрываецца распрацоўка і ажыццяўленне нацыянальнай палітыкі на Беларусі ў 1920—1930-я гады. На аснове архіўных дадзеных і навуковых публікацый прыведзены звесткі аб існаванні яўрэйскай адукацыі ў сістэме агульнаадукацыйнай, сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай школы.

Адрасуецца студэнтам вышэйшых навучальных устаноў, а таксама ўсім, хто цікавіцца праблемамі гісторыі міжнацыянальных адносін і адукацыі на Беларусі.

ББК 947.084.63(476)

© Л. Л. Шкуцько, М. М. Сакалоў, 2001
© Вокладка. А. А. Пакала, 2001

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Беларускі дзяржаўны педагагічны універсітэт
імя Максіма Танка

Л. Л. Шкуцько,
М. М. Сакалоў

ЯЎРЭЙСКАЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА ЯК ЧАСТКА СІСТЭМЫ НАРОДНАЙ АСВЕТЫ НА БЕЛАРУСІ Ў 1920—1930-Я ГАДЫ

Вучэбны дапаможнік

Мінск 2001

образом и обслуживание всех прочих культурно-просветительных потребностей населения должно вестись на их родном материнском языке"[1].

Для правядзення ў жыццё названых прынцыпаў нацыянальнай палітыкі існавала патрэба ў спецыяльных структурах улады, якія і былі створаны. Прычым, як адзначалася пазней у Пастанове "Чарговыя задачы КП(б)Б у нацыянальнай палітыцы", асабліва важна было "ўсю работу і мерапрыемствы ў галіне барацьбы з нацыяналістычнымі рэлігійнымі забабонамі праводзіць ад імя партыі рукамі прадстаўнікоў дадзенай нацыянальнасці ці, у крайнім выпадку, — размаўляючых на мове гэтай нацыянальнасці"[2].

Яшчэ ў Часовым Рабоча-сялянскім Урадзе БССР у студзені 1919 г. існаваў Камісарыят нацыянальных спраў, які ўзначальваў Ф. Шантыр. У жніўні 1920 г. пры Цэнтральным бюро КП(б)Б было створана галоўнае бюро Яўрэйскай секцыі. Неабходнасць стварэння такой партыйнай структуры вынікала з нацыянальнага складу самой кампартыі: беларусаў у ёй было 32,4%, яўрэяў 38,8%, рускіх — 24,5%, палякаў — 6,4% ад агульнай колькасці членаў партыі. Яўрэйскія секцыі былі створаны ва ўсіх акруговых, гарадскіх і раённых партыйных камітэтах, ва ўстановах і ведамствах, іх працай на працягу 20-х гг. кіравала Цэнтральнае бюро яўрэйскай секцыі пры ЦК КП(б)Б. У той жа час існавала Польскае бюро пры ЦК КП(б)Б, якое ажыццяўляла сваю дзейнасць праз шэраг мясцовых партыйных арганізацый і савецкіх органаў.

Асноўнай задачай адзначаных нацыянальных органаў было правядзенне ідэалагічнай працы сярод адпаведнага насельніцтва, прапаганда палітыкі партыі, у тым ліку і па нацыянальным пытанні.

У адпаведнасці з пастановай II сесіі ЦВК БССР ад 15 ліпеня 1924 г. была створана спецыяльная дзяржаўная камісія па нацыянальнай палітыцы на чале з З. С. Чарнушэвічам (з мая 1927 г. — А. І. Хацкевічам). Такія ж камісіі былі створаны і пры выканаўчых камітэтах саветаў розных узроўняў. Яны займаліся непасрэдна ажыццяўленнем палітыкі беларусізацыі на месцах.

[1] Практическое разрешение национального вопроса... Мн., 1927. Ч. 1. С. 136.

[2] Там сама. С. 96.

ДЗЯРЖАЎНАЯ ПАЛІТЫКА АДНОСНА ЯЎРЭЙСКАГА ПЫТАННЯ Ў 20—30-я ГГ.

Пасля заканчэння грамадзянскай вайны, на X, XII і XIII з'ездах кампартыі былі ўдакладнены прынцыпы, задачы і формы палітыкі РКП(б) па нацыянальным пытанні. Зыходзячы з гэтага, у Беларусі ў 1923—1924 гг. быў распрацаваны комплекс мерапрыемстваў па нацыянальным адраджэнні, які атрымаў назву "палітыкі беларусізацыі".

Пад беларусізацыяй у шырокім сэнсе разумелася развіццё беларускай культуры, вылучэнне беларусаў на партыйную, савецкую, прафесійную і грамадскую працу (так званая "карэнізацыя"), пашырэнне сферы ўжывання беларускай мовы праз перавод на яе дзяржаўнага справаводства, развіццё нацыянальнай адукацыі. Гэта было неабходна таму, што ў рэспубліцы, дзе беларусаў было больш за 80%, беларуская мова выконвала невялікі аб'ём сацыяльных функцый. Як і ў дарэвалюцыйны час, пераважала руская мова. Не знаходзілася месца ў грамадскім жыцці для ўжывання яўрэйскай і польскай моў, хаця прадстаўнікі названых нацыянальнасцей займалі даволі значны працэнт у агульным складзе насельніцтва Беларусі. Новая нацыянальная палітыка павінна была выправіць гэтую гістарычную несправядлівасць.

Першыя спробы правядзення беларусізацыі мелі месца ўжо ў першыя гады пасля ўтварэння БССР. У 1920—1922 гг. народныя камісарыяты адукацыі і земляробства пачалі паступова пераводзіць сваю працу і справаводства на беларускую мову. Але ўжо тады стала зразумелым, што вырашыць складаныя праблемы адраджэння беларускай культуры і нацыі цалкам немагчыма толькі на ўзроўні асобных намаганняў грамадскіх дзеячаў. Неабходна было падняць названую праблему на ўзровень дзяржаўнай палітыкі. Зроблена гэта было на II сесіі ЦВК БССР у ліпені 1924 г.

Разам з беларусізацыяй, якая з'яўлялася дамінантай нацыянальнай палітыкі ў 20-я гг., паколькі яна датычылася інтарэсаў пераважнай большасці насельніцтва, прадстаўнікоў тытульнай нацыі, нацыянальная палітыка прадугледжвала стварэнне належных умоў і для развіцця іншых нацыянальных культур. У гэтым была зацікаўлена сама беларуская нацыя, бо давер да яе з боку нацыянальных меншасцей абумовіў і поспехі самой палітыкі беларусізацыі.

Неабходнасць надаць належную ўвагу яўрэйскаму пытанню ў нацыянальнай палітыцы ў БССР вынікала з наступнага.

РЭПАЗІТОРЫЙ БДПУ